

ŠILALĖS RAJONO ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIS NUOSTATAS

1. Šilalės rajono etninės kultūros plėtros programos (toliau – Programa) paskirtis – užtikrinti krašto etninės kultūros tyrinėjimo, saugojimo, vertybių perimamumo ir sklaidos prioritetinių kryptių tęstinumą, tenkinant visuomenės etnokultūrinius poreikius.

2. Programa parengta atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo nuostatas, Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymo nuostatas, UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos nuostatas, Lietuvos kultūros politikos strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 665 „Dėl Lietuvos kultūros politikos strategijos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2020 m. birželio 15 d. įsakymą Nr. IV-735 „Dėl Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos koncepcijos tvirtinimo“, Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, ir kitus su etnine kultūra susijusius Lietuvos Respublikos ir tarptautinius teisės aktus.

3. Programoje vartojamos sąvokos atitinka Programos 2 punkte nurodytuose teisės aktuose vartojamas sąvokas.

4. Programos įgyvendinimo trukmė 2021–2023 metai. Programai vykdyti planuojama skirti kiekvienais metais iki 15 tūkst. Eur. Programos lėšų asignavimų valdytojas – Šilalės rajono savivaldybės (toliau – savivaldybė) administracija.

II SKYRIUS APLINKOS ANALIZĖ

5. Apibrėžiant dabartinę etninės kultūros būklę, reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos svarbiausius aspektus:

Šiuolaikinėje visuomenėje pastebimos skeptiško požiūrio į etninės kultūros reiškinius formavimosi tendencijos; niveliuojasi ir nyksta tradicijos, papročiai, vietovių, siejamų su savitu kultūros paveldu bei etnografinių regionų skirtumai, asimiliuojasi tarmės. Kintantys šių dienų socialiniai, kultūriniai ir ekonominiai procesai, neigiamas globalizacijos poveikis kelia grėsmę materialiam ir nematerialiam kultūros paveldui, etninei kultūrai. Svarbu skirti ypatingą dėmesį visuomenės sąmoningumo didinimui, įvairiapusiškam, kvalifikuotam materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo, etninės kultūros integravimui į ugdymo sistemą.

Etninė kultūra, paveldas, liaudies menas yra didžiulis kiekvienos tautos turtas, kurio dėka mes išsiskiriame iš kitų tautų. Jeigu žmogui jo šalies etninė kultūra yra artima, jis jaučiasi savo tautos dalimi. Šiandien etninė kultūra yra tokia dinamiška ir kintanti kaip ir aplinkos gyvenimas. Ji įgyja naujų formų, modernėja, tampa aiškiau suvokiama jaunajai kartai. Todėl labai svarbu šiandien mums visiems – tėvams, mokykloms, kultūros organizacijoms – profesionaliai organizuoti etninės kultūros procesus, į kuriuos įsitrauktų kiek galima daugiau bendruomenės narių. Svarbu šalia „lengvo“ laiko leidimo ar šiuolaikinių formų išpažinimo turėti pamatinius vertybinius dalykus perduodančius profesionalius specialistus. Jų dėka nepasiklysimė ir išmoksime etninės kultūros reiškinius priimti šiandieniniu, nuolat kintančiu pavidalu.

Etninės kultūros prestižui visuomenėje labai kenkia tai, kad etninė kultūra dažnai suvokiama iškreiptai. Žmonėms trūksta esminių žinių apie etninę kultūrą, nes beveik nutrūko nuoseklus jos perdavimas iš kartos į kartą. Papročiai, liaudies dainos bei kita kūryba traukiasi iš kasdienio žmonių

gyvenimo, dažniau etninė kultūra perkeliama į sceną ar muziejų. Problemiškomis išlikimo prasme įvardijamos beveik visos etninės kultūros sritys. Ypač trūksta išmanymo apie kalendorines ir kitas tradicines šventes, neretai jų etnokultūrinį turinį nustelbia susitelkimas į komerciją, masiškumą. Blogiausia būklė yra tų etninės kultūros sričių, kurioms puoselėti trūksta specialistų. Plačiojoje visuomenėje, specialistų rate ir valstybės nuostatose tebėra neaiški etninės kultūros ir mėgėjų meno takoskyra. Dažnai klaidingai manoma, jog etninė kultūra priklauso tik kultūros sričiai, tačiau ji apima ir švietimą, žemės ūkį, turizmą, smulkųjį verslą, užsienio politiką, aplinkosaugą, regioninę politiką bei kitas sritis.

6. Etninės kultūros raiška dabartyje. Šiuolaikiniame gyvenime kaip ryškiausias etninės kultūros apraiškos įvardijamos tradicinės kalendorinės šventės, archajiški simboliai, sutartinės, muzikavimas, dainos ir šokiai, tautodailės raiška, paprotinė etika, prigimtinė pasaulėžiūra, etnoregioninė savimonė bei tarmės. Etninės kultūros sklaidai reikšmingiausiomis laikomos didžiosios folkloro šventės, festivaliai, šventės, kraštiečių sueigos, bendruomenių šventės, vakaronės, mugės, parodos, meno kūrybos stovyklos ir meistriškumo dirbtuvės, edukaciniai seminarai ir kiti renginiai, kulinarinio paveldo populiarinimas, televizija ir radijas, regioninė bei vietinė žiniasklaida. Džiugina, kad stiprėjant kaimų ir mažų miestelių bendruomenėms, vis dažniau bendruomenių veikloje prisimenami krašto papročiai, rengiamos tradicinės kalendorinės šventės. Kyla jaunimo susidomėjimas savo šaknimis, o prie to labai prisideda etninės kultūros sklaida modernizuotomis formomis.

7. Etnokultūrinio ugdymo reikšmė ir trūkumai. Natūralus tradicijos perdavimas šeimose yra beveik nutrūkęs, todėl kultūros įstaigoms ir švietimui tenka pagrindinis etnokultūrinio ugdymo darbas.

Norint sukurti gerus pagrindus etninei kultūrai gyvuoti, ugdymas privalo apimti visas švietimo grandis nuo darželių iki aukštųjų mokyklų, suformuojant visapusišką etninės kultūros ugdymo sistemą. Tačiau švietimo srityje etninės kultūros ugdymas tokio tęstinumo neturi, nes trūksta privalomumo ir ugdymo vientisumo. Kokybiškas etninės kultūros ugdymas suteikiamas tik labai mažai daliai mokinių. Interesas ir poreikis etninei kultūrai yra formuojami dalykai: tik tose mokyklose, kur nuolat vyksta etnokultūrinės pakraipos renginiai, yra formuojamas pozityvus mokinių santykis su etnine kultūra, atsiranda jų poreikis tradicinės kultūros dalykams, didesnis noras išmolti lietuvių liaudies dainų, šokių, amatų, papročių, apeigų, mitologijos ir kt. Kasmet organizuojami vaikų ir jaunimo konkursai „Tramtatulis“, „Patrepšynė“, „Mano gimtinė“, etnomuzikavimo kursai, tradicinių šokių stovyklos, tačiau etnokultūrinė popamokinė veikla daugelyje švietimo įstaigų vyksta nepakankamai aktyviai ir nekokybiškai, dažnai vietoje autentiškų etninės kultūros vertybių pasirenkama stilizuota jų transformacija. Etnokultūrinio ugdymo integraciją labai menkina neigiamas etninės kultūros vertinimas visuomenėje ir šeimose, etnokultūrinės metodinės literatūros ir mokymo priemonių pasiūla, per menka materialinė bazė. Finansavimo stygius trukdo spręsti tiek išvardytas problemas, tiek apsunkina etninės kultūros specialisto pareigybės įvedimą mokyklose. Netolygus dėmesys etnokultūriniam ugdymui atima galimybę mokiniams suteikti etninės kultūros pagrindus, nors toks uždavinys deklaruotas etninę kultūrą ir švietimą reglamentuojančiuose įstatymuose.

Nepakankama etninės kultūros sklaida viešosiose erdvėse. Tradicinių kalendorinių švenčių (pvz., Kalėdų, Velykų) ir kitų renginių metu, parduotuvėse, maitinimo įstaigose ir kitose viešosiose erdvėse dažniausiai skamba angliškos, bet ne lietuviškos dainos, nors Lietuva pasižymi ypač gausiais jų lobiais, plėtojama šiuolaikinė jų meniškų interpretacijų kūryba. Šiuo metu etninė kultūra nepajėgia konkuruoti su masinio pobūdžio renginiais. Neigiamas požiūris į etninę kultūrą visuomenėje yra didžiulė problema, o prie to neretai prisideda būtent žiniasklaida, dažnai pateikdama etninę kultūrą kaip pigią pramogą. Taip pat trūksta dokumentinių filmų apie etninę kultūrą ir jos puoselėtojus, todėl svarbu plėsti kino filmų etnokultūrinę tematiką gamybą, garso ir vaizdo įrašų leidybą.

8. Plėtra. 2018–2020 m. buvo vykdoma Šilalės rajono etninės kultūros plėtros programa, patvirtinta savivaldybės tarybos 2018 m. kovo 29 d. sprendimu Nr. T1-68 „Dėl Šilalės rajono etninės kultūros plėtros programos patvirtinimo“. Minėtoje programoje užsibrėžti uždaviniai ir siekiami rezultatai yra tęstiniai, todėl būtina numatyti naujas priemones jiems įgyvendinti.

Programai įgyvendinti savivaldybės taryba iš savivaldybės biudžeto per trejus metus skyrė 24 tūkst. Eur.: 2018 m. – 8 tūkst. Eur; 2019 m. – 8 tūkst. Eur; 2020 m. – 8 tūkst. Eur, iš kurių 1450 Eur kasmet skirta Dionizo Poškos premijai.

2018 m. buvo pateikta 20 paraiškų ir prašoma iš savivaldybės suma – 18375 Eur. Finansinė parama (6550 Eur) skirta 16 pareiškėjų pateiktų programų įgyvendinimui.

2019 m. buvo pateiktos 24 paraiškos ir prašoma iš savivaldybės suma – 20710 Eur. Finansinė parama (6550 Eur) skirta 15 pareiškėjų pateiktų programų įgyvendinimui.

2020 m. pateikta 16 paraiškų ir prašoma iš savivaldybės suma – 13361 Eur. Finansinė parama (6550 Eur) skirta 15 pareiškėjų pateiktų programų įgyvendinimui.

2020 m. Šilalės rajone veikė suformuotas krašto etninę kultūrą puoselėjančių savivaldybės kultūros įstaigų tinklas, kurį sudarė Šilalės rajono savivaldybės kultūros centras (toliau – Centras) (1 juridinio asmens statusą turintis centras ir 5 jo filialai (Kaltinėnų, Kvėdarnos, Laukuvos, Upynos kultūros namai, Šilalės atviras jaunimo centras), kino tinklas; Šilalės rajono savivaldybės viešoji biblioteka (1 juridinio asmens statusą turinti įstaiga ir 23 filialai), Šilalės Vlodo Statkevičiaus muziejus ir jam priklausantys Kazimiero Jauniaus klėtelė, Dionizo Poškos Baublių muziejus ir Upynos liaudies amatų muziejus. Centrai priklausantys filialai vykde veiklą seniūnijose: Kaltinėnų kultūros namai – Kaltinėnų, Palentinio seniūnijose; Kvėdarnos kultūros namai – Kvėdarnos, Žadeikių seniūnijose; Laukuvos kultūros namai – Bilionių, Laukuvos seniūnijose; Upynos kultūros namai – Upynos seniūnijoje. Centras veiklą vykde Šilalės miesto, Šilalės kaimiškojoje, Traksėdžio, Pajūrio, Didkiemio seniūnijose.

Kultūriniais renginiams panaudojamos ir kitos erdvės – bažnyčios, kiti paveldo objektai, sodybos, parkai ir kt.

Programos lėšos panaudojamos: renginiams, eksponatų, techninių priemonių, muzikos instrumentų įsigijimui, edukacinių programų įgyvendinimui.

Etninė kultūra skatina žmonių saviraišką, ji yra svarbi bendruomenių gyvenime ir ypač reikalinga regionams, padeda kultūrą ir švietimą susieti stipriais tarpusavio ryšiais, kurie būtini siekiant užpildyti tradicijų perdavimo iš kartos į kartą šeimose spragas.

Viena iš svarbiausių problemų – etninės kultūros lauko tyrimams bei kokybiškam, šiuolaikinius reikalavimus atitinkančiam etninės kultūros paveldo fiksavimui ir archyvavimui trūksta priemonių, specialaus pasirengimo, kultūros įstaigos tam stokoja lėšų, techninės priemonės yra pasenusios.

9. Vertybės. Nematerialaus kultūros paveldo išteklių yra svarbūs kuriant tvirtos tapatybės visuomenę, gebančią savarankiškai tęsti, plėtoti ir kritiškai reflektuoti savo istoriją ir kultūrą. Todėl juos būtina išsaugoti ir naudoti pagal aiškiai apibrėžtus prioritetus, vadovaujantis darnaus vystymosi principais, kartu sumaniai pritaikant šiuolaikinės visuomenės reikmėms. Įgyvendindamas UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvenciją, Centras dalyvauja Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vadovaujamoje ilgalaikėje valstybinėje Nematerialaus kultūros paveldo (toliau – NKP) vertybių apsaugos programoje, veiklą vykdo ir metodiškai vadovauja Lietuvos nacionalinis kultūros centras (toliau – LNKC). Kaip vienas veiksmingiausių būdų telkiant bendruomenes ir visuomenę šiam tikslui yra NKP sąvadų kūrimas. NKP bendruomenės ir grupės nuolat atkuria reaguodamos į savo aplinką, į sąveiką su gamta ir istorija. Jis teikia tapatybės ir tęstinumo pojūtį, skatina pagarbą kultūrų įvairovei, žmogaus kūrybingumui, yra svarbi valstybės, bendruomenių, pavienių žmonių tapatybės dalis. NKP patiria vis didesnę neigiamą globalizacijos reiškinių poveikį, negaudamas valstybės paramos, nepajėgus konkuruoti su komercine, masine kultūra. NKP plėtros pagrindas – tautinė savimonė – nepaliaujamai silpsta. Šios programos įgyvendinimui būtinos papildomos lėšos, specialios archyvavimo sąlygos.

10. Kolektyvai. Reikšmingą vaidmenį, aktualizuojant ir populiarinant liaudies dainas, šokius, instrumentinę muziką, žodinę kūrybą, paprotinę kultūrą bei kitą nematerialų paveldą, atlieka folkloro kolektyvų judėjimas, folkloro festivaliai, konkursai. Folkloro kolektyvų tobulėjimą ir veiklos aktyvumą paskatino dalyvavimas 2018 m. Dainų šventės Folkloro dienos programose, prieš ją specialistų surengtos apžiūros-konsultacijos, taip pat savivaldybės atstovų dalyvavimas respublikiniuose renginiuose: vaikų ir moksleivių – liaudies kūrybos atlikėjų – konkurse „Tramtatulis“, moksleivių folklorinių šokių varžytuvėse „Patrepsynė“, akcijose „Visa Lietuva šoka“ ir kituose.

2020 m. rajone veikė 2 suaugusiųjų/mišrūs folkloro ansambliai „Veringa“ (Šilalė) ir „Volungė“ (Kvėdarna), bei 4 vaikų folkloro ansambliai „Smuokiuka“ (Šilalė), „Gers smuoks“ (Šilalė), „Volungėlė“ (Kvėdarna), ir „Dūzginėlis“ (Laukuva). Juose dalyvauja per 30 suaugusiųjų ir

100 vaikų. 2020 m. veikė liaudiškų šokių kolektyvai: vaikų – „Kadagėlis“ (Kvėdarna); jaunimo – „Mainytinis“ (Šilalė); merginų (Šilalė); suaugusiųjų – „Mainytinis (Šilalė), „Kadagys“ (Kvėdarna), „Laukiva“ (Laukuva), „Obelynas“ (Upyna) kolektyvai. Aktyviai etninės kultūros vyksmą papildė liaudiškos muzikos kapelos „Tekinis“ (Traksėdis), „Šilojus“ (Šilalė), „Laukuva“ (Laukuva), Kaltinėnų kapela, instrumentinis folkloro ansamblis „Veringa“ (Šilalė), modernaus folkroko grupė „Uknolis“ (Šilalė), liaudies instrumentų ansambliai (kanklių) (Šilalė), mėgėjų teatrai ir kiti liaudies meno kolektyvai.

Prioritetiniu lieka uždavinys į folkloro ir liaudiškų šokių kolektyvų judėjimą įtraukti kuo daugiau vaikų, jaunimo. Šilalės rajono savivaldybės dėka kolektyvai periodiškai papildė savo inventorių arba įsigyja naujų muzikos instrumentų, tautinių kostiumų, tačiau visiškai kolektyvų aprūpinimas reprezentatyviomis darbo priemonėmis, autentiška apranga ir išvykoms būtinu transportu dar nėra įmanomas dėl nepakankamo finansavimo.

11. Veikla. Etninė kultūra (šventės, dainavimas, šokiai, muzikavimas, žaidimai, mugės, amatų mokymasis ir kt.) jungia įvairių socialinių sluoksnių žmones, padeda puoselėti bendruomeniškumą, šeimos ir giminės santykius, suteikia gyvo bendravimo terpę, kūrybingą laisvalaikį ir sveiką, harmoningą gyvenimo būdą. Etninė kultūra visų pirma yra ne sceninis menas, bet dalyvavimo kultūra, kur kiekvienas yra dalyvis ir kūrėjas – tai savaime mažina emocinę ir socialinę atskirtį, todėl gali būti panaudota kaip puiki priemonė socialinės integracijos veikloms, įvairioms socialinėms problemoms spręsti.

Kasmet rajone įvyksta per 100 vietinio pobūdžio įvairių žanrų bei tematikos folkloro renginių (vakaronių, kalendorinio ciklo švenčių, amatų mokymų, tautodailės parodų). Organizuojant tautosaką, folklorą populiarinančius renginius, atsižvelgiama į regioninę stilistiką ir labiau gilnamasi į lokalinį repertuarą. Tai atspindi jau treči metai organizuojama „Lietuvos mokinių etninės kultūros olimpiada“, kas du metai organizuojamas respublikinis vaikų ir moksleivių – lietuvių liaudies atlikėjų konkursas „Tramtatulis“, suburiantis apie 40 dalyvių iš rajono kultūros ir švietimo įstaigų. Kelerius metus iš eilės „Tramtatulio“ rajoninio turo laureatai vyksta į Lietuvos nacionalinio kultūros centro organizuojamus regioninius ir respublikinius konkursus ir ten laimi prizines vietas; Žemaitijos regiono etnokultūrinė naktis; rajoninės folklorinių šokių varžytuvės „Šok, žemaiti, šonke“; 2018–2020 m. respublikinio konkurso „Žodis žodži gena“ vietiniai turai; rajoninis pasakotojų ir folklorinių šokių konkursas; projektas „Visa Šilalė šoka“; Žemaitijos regiono etnokultūrinė vakaronė; respublikinis klijavimo teatrų festivalis „Pri klėtelis“; tarptautinė stovykla „Etnokultūros kūrybinės dirbtuvės“; akcija „Visa Lietuva šoka“. Tradiciniais renginiais tapo – Joninės Šilalėje, Pajūryje, Kaltinėnuose, Kūtymuose ir kt., miestelių šventės Kaltinėnuose, Kvėdarnoje, Laukuvoje, Upynoje, Žvejo šventė Šiauduvoje, Šilalės miesto šventė, Europos paveldo dienos; Užgavėnių šventės; Kaziuko mugės Kaltinėnuose, Kvėdarnoje; Vaikų Velykėlės Šilalėje, Laukuvoje, Kaltinėnuose.

Programos laikotarpiu, puoselėjant etninę kultūrą, vienas iš pagrindinių uždavinių – fiksuoti krašto kultūrinį paveldą, perkelti duomenis į elektronines laikmenas ir (ar) leidžiant rašytinius šaltinius, populiarinant etninės kultūros leidybą ir sklaidą.

2018 m. savivaldybės administracijos Bijotų seniūnijos išleista istorinė, kraštotylinė ir etnografinė knygos „Bijotai: istorija, žmonės, darbai (Praeitį ir dabartis)“ I dalis (200 egz.); VšĮ „Kraštomanija“ vykdė ekspediciją ir rinko medžiagą apie atlydų tradicijas Kvėdarnos krašte, surengta fotografijų paroda.

2019 m. Šilalės Vlodo Statkevičiaus muziejus sumaketavo ir išleido knygą „Vlodo Statkevičiaus surinkti vietovardžiai“; Šilalės krašto žemaičių draugija parengė straipsnių ciklą, skirtą Žemaitijos metams „Šilalė, tu mano mieliausia“, t. y. balandžio–gruodžio mėnesiais parengti ir paskelbti 7 straipsniai apie Šilalės kraštą (dalis pietų žemaičių tarpe);

2020 m. Šilalės rajono savivaldybės viešoji biblioteka pakartotinai išleido Šilalės krašto kulinarinio paveldo sklaidai ir puoselėjimui skirtą knygą „Pasmuokavuok, kap skane“ (500 egz.); VšĮ „Kraštomanija“ surinko fotografijų apie Kvėdarnos parapijos istoriją, atspausdino, sumontavo koliažus ir surengė parodą „Istorija kitu kampu“.

Etninės kultūros puoselėjimas nereiškia modernumo atsisakymo. Kyla jaunimo susidomėjimas savo šaknimis, o prie to labai prisideda etninės kultūros sklaida modernizuotomis formomis. Programos laikotarpiu sėkmingai buvo pristatyti įvairūs edukaciniai projektai, kuriuose jaunimas etninę kultūrą atrado per šiuolaikiškus meninius/kūrybinius procesus.

Etninės programos įgyvendinimo laikotarpiu įvyko daug renginių, kurie iš dalies buvo finansuojamo programos lėšomis:

- 2018 m. Centras organizavo „Žemaitijos regiono etnokultūrinę vakaronę – 8“, akciją „Visa Lietuva šoka“, III respublikinį klotimo teatrų festivalį „Pri klietelis“ (Kvėdarnos kultūros namai), Žemaitijos regiono liaudiškos muzikos kapelų šventę „Kaip sako mūsų senoliai“ (Šiauduvos laisvalaikio salė), renginį „Po žemaitiška pastoge“ (Pajūralio laisvalaikio salė). Balsių kaimo bendruomenė „Paneruotis“ organizavo renginį „Balsių kaimo istorijos keliu“, savivaldybės administracijos Bilionių seniūnija – plenerą „Šimtmečio veidai ir vaizdai“, savivaldybės administracijos Palentinio seniūnija – Gegužinių giesmių giedojimo tradicijos puoselėjimo šventę, VšĮ „Etnoklubas“ – „Žemaitijos regiono etnokultūrinė naktis“ (Šiauduva) Žemaitijos regiono liaudiškos muzikos kapelų šventę „Kaip sako mūsų senoliai“ (Šiauduvos laisvalaikio salė).

- 2019 m. savivaldybės administracijos Bilionių seniūnija organizavo plenerą „Šimtmečio veidai ir vaizdai“; savivaldybės administracijos Palentinio seniūnija – Gegužinių giesmių giedojimo tradicijos puoselėjimo šventę, VšĮ „Etnoklubas“ – „Žemaitijos regiono etnokultūrinė naktis“ (Šiauduva), Kaltinėnų miestelio bendruomenė – „Žemaičių sueiga Kaltinėnuose, skirta Žemaitijos metams paminėti“. Centras organizavo respublikinę gegužinę „Muštinis-priemuštinis“, IV respublikinį klotimo teatrų festivalį „Pri klietelis“ (Kvėdarnos kultūros namai), renginį „Po žemaitiška pastoge“ (Pajūralio laisvalaikio salė), Žemaitijos regiono liaudiškos muzikos kapelų šventę „Kaip sako mūsų senoliai“ (Traksėdžio laisvalaikio salė).

- 2020 m. Šilalės r. Pajūrio Stanislovo Biržiškio gimnazija organizavo vakaronę „Šok į klumpes“ ir kūrybinės dirbtuves (edukaciniams užsiėmimams įsigijo 4 ukuleles ir būgną), savivaldybės administracijos Bilionių seniūnija – plenerą „Šimtmečio veidai ir vaizdai“. Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejus – projektą „Bijotų mokyklai – 85“ (įsigijo 12 vnt. informacinių tentų parodoms). Centras organizavo renginius „Gegužinė ant ratų“ ir „Po žemaitiška pastoge“ (Pajūralio laisvalaikio salė). Organizuotas savaitės renginių ciklas apie 8 nykstančių kaimų įamžinimą.

Organizuoti edukaciniai užsiėmimai ir kiti renginiai vaikams, kuriuose stilizuotai pristatytos legendos, įsigyti liaudies instrumentai, vaikai supažindinti su mūsų krašto etnografiniais ypatumais:

- 2018 m.: Pajūrio vaikų globos namai – „Atrask... save praeities lobiuose... 8“; Šilalės r. Kvėdarnos Kazimiero Jauniaus gimnazija „Modernus folkloras – 2“; Šilalės meno mokykla – pasiruošimas Dainų šventei – dalyvavimas etnokultūrinėje kūrybinėje stovykloje „Lai skamba žemaitiškos kanklės“; Šilalės rajono savivaldybės viešoji biblioteka – spektaklis „Siaubo pasakos“ pagal Norberto Vėliaus surinktų lietuvių liaudies sakmių knygą „Sužeistas vėjas“;

- 2019 m.: Pajūrio vaikų globos namai – „Atrask... save praeities lobiuose... 9“; Šilalės r. Kvėdarnos Kazimiero Jauniaus gimnazija – „Modernus folkloras – 4“ (įsigyti liaudiški instrumentai – tenorinės ukulėlės, fleitos);

- 2020 m.: Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Šilalės rajono bendrija – Klotimo teatras „Senelės pasaka“; Pajūrio vaikų globos namai – „Atrask... save praeities lobiuose... 10“.

Natūralus tradicijos perdavimas šeimose yra beveik nutrūkęs, todėl buvo siekiama etnokultūrinio ugdymo procese didinti sąveiką su tėvais ir vietos bendruomene. Organizuoti įvairūs renginiai visai šeimai:

- 2018 m. Centro Kaltinėnų kultūros namų kūrybinių dirbtuvių ciklas „Aš myliu kūrybą“ – „Vilnos vėlimo amatai šiandienos buitėje“;

- 2019 m.: Centro Kaltinėnų kultūros namai – kūrybinių dirbtuvių ciklas „Aš myliu kūrybą“ (tęstinis); Šilalės rajono savivaldybės viešoji biblioteka – kūrybinės dirbtuvės „Etnografinis ekslibrisas gimtajam miestui“;

- 2020 m.: Požerės kaimo bendruomenė – „Sena gali tarnauti ir šiandien“; Centro Kvėdarnos kultūros namai – edukacinių užsiėmimų ciklas visai šeimai; Centro Kaltinėnų kultūros namai – kūrybinių dirbtuvių ciklas „Aš myliu kūrybą“; Centro Laukuvos kultūros namai – kūrybinių dirbtuvių ciklas „Kūryba teikia džiaugsmą“;

Šilalės rajono kultūros ir švietimo įstaigų darbuotojai turėjo galimybę dalyvauti seminare ir įvairiuose praktiniuose užsiėmimuose. 2019 m. Šilalės švietimo pagalbos tarnyba organizavo kvalifikacijos tobulinimo seminarą „Etnokultūros įtaka šiuolaikiniam piliečiui“.

Įamžinant reikšmingus asmenis, Bijotuose tradiciškai organizuojamas „Poezijos pavasaris“, vainikuojamas Dionizo Poškos premija, įteikiama už išleistas knygas, kuriose atspindimi etniniai motyvai, lietuviškos tradicijos ir istorinė tautos atmintis.

Šilalės rajono muziejuose sukaupta keli tūkstančiai eksponatų, atspindinčių Šilalės krašto tradicinę kultūrą, unikalių nuotraukų, rankraščių, tautodailės kūrinių ir kita. Muziejus turi eksponatų saugyklą, tačiau ji dar ne visiškai atitinka reikalavimus, neturi šiuolaikinės saugyklų įrangos, užtikrinančios šių vertybių išsaugojimą, nepakanka lėšų vertingiems eksponatams įsigyti, turimiems konservuoti ir restauruoti.

Rajone gyvena apie 20 liaudies meistrų, amatininkų: pynėjų, audėjų, medžio drožėjų, kalvių, keramikų, tapytojų. Iš jų 8 turi meno kūrėjo statusą, o sertifikuotus produktus gamina 3 tradiciniai amatininkai. Programos įgyvendinimo metu tautodailininkai įtraukiami į rajoninius renginius, edukacines programas, informuojami apie muges, organizuojamos jų darbų parodos, vykstama eksponuoti darbų arba demonstruoti amatų į respublikinius renginius, konkursus. Kasmet rajone organizuojama 6–8 tautodailės parodos.

Būtina daugiau dėmesio ir lėšų skirti tautodailės studijų, klubų, būrelių ir pan. steigimui bei plėtotei rajono kultūros ir švietimo įstaigose, įtraukiant kuo daugiau vaikų ir jaunimo į nuolatinį tradicinių amatų ir verslų perėmimą, atgaivinimą, populiarinimą.

12. Švietimas. Daugelyje Šilalės rajono ikimokyklinių įstaigų bei bendrojo ugdymo mokyklų etninė kultūra yra integruota į mokymo procesą, vienoje iš jų etninė kultūra yra dėstoma kaip pasirenkamas dalykas. Nemažai dėmesio skiriama edukacinių programų kultūros įstaigose (muziejuose, bibliotekose) bei etninės pakraipos vasaros stovyklų organizavimui, kurių metu kasmet per 500–2000 vaikų ir jaunimo įtraukiama į etninės kultūros veiklą. Visos švietimo ir kultūros įstaigos dalyvauja etninės kultūros renginiuose, konkursuose, etnokultūrinėse vakaronėse, kasmetinėje akcijoje „Visa Lietuva šoka“. Skirta lėšų ir pasiūti tautiniai kostiumai ar atskiros kostiumo dalys Šilalės rajono savivaldybės kultūros centro, Kvėdarnos, Kaltinėnų, Laukuvos kultūros namų kolektyvams.

Etninės kultūros ugdymo ir sklaidos procesas tiek šalies, tiek rajono švietimo sistemoje vis dar lieka nepakankamas, todėl būtina skatinti rajono švietimo, kultūros įstaigų, vietos bendruomenių organizacijų bendradarbiavimą etninės kultūros srityje. Trūksta mokytojų, norinčių ir sugebančių vadovauti mokyklų folkloro kolektyvams ar būreliams, kultūros darbuotojų, pasirengusių profesionaliai dirbti etnokultūrinėje veikloje.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

13. Programos pagrindinis tikslas – suvokti savo krašto išskirtinumą ir puoselėti etnografinį savitumą, papročių bei tradicijų autentiškumą; užtikrinti etninės kultūros sričių gyvybingumą, tęstinumą ir sklaidą, tautinės savimonės ugdymą, formuojant pozityvų visuomenės požiūrį ir suvokimą apie etninės kultūros vertybes, jų reikšmę darniam valstybės ir visuomenės gyvavimui ir identiteto išsaugojimui.

14. Tikslui pasiekti numatomi uždaviniai:

- 14.1. kaupti etnines kultūros vertybes ir užtikrinti jų ilgalaikį išsaugojimą ir panaudojimą;
- 14.2. ugdyti vaikų ir jaunimo etnokultūrinių vertybių ir procesų pažinimą, sudominant jaunimą etnine kultūra kaip šiuolaikine tradicijų tąsa;
- 14.3. aktualizuoti šeimos svarbą perimant ir pritaikant tradicijas šiuolaikiniam gyvenimui;
- 14.4. užtikrinti galimybę visiems visuomenės nariams giliau pažinti etninę kultūrą, jos reiškinių įvairovę ir sudaryti sąlygas ją panaudoti kultūrinio turizmo vystymui;
- 14.5. sudaryti sąlygas etninės kultūros sklaidai, gyvosios tradicijos išsaugojimui bei tolygiai plėtrai;
- 14.6. skatinti svarbių etninės kultūros datų, įvykių minėjimą ir sklaidą;
- 14.7. sudaryti sąlygas etninės kultūros šaltinių ir katalogų (publicistinių, garso, vaizdo, skaitmeninių) leidybai bei sklaidai;
- 14.8. skatinti vaikų ir jaunimo etninės kultūros stovyklas, kursus, tradicinių amatų, žaidimų mokymąsi, tarmių vartojimą, dalyvavimą;

14.9. sudaryti sąlygas tobulinti etninės kultūros specialistų (kultūros įstaigų darbuotojų, pedagogų, folkloro ansamblių vadovų, instrumentalistų, tautodailės meistrų ir kt.) kvalifikaciją;

14.10. užtikrinti natūralią gyvuojančių tradicijų tąsą, sudaryti sąlygas tradicijų perdavimui bendruomenėse.

IV SKYRIUS FINANSAVIMO ŠALTINIAI

15. Finansavimo šaltiniai:

15.1. valstybės biudžeto lėšos, teikiant programas;

15.2. savivaldybės biudžeto lėšos;

15.3. kitos teisėtai įgytos lėšos.

V SKYRIUS PROGRAMOS ADMINISTRAVIMAS

16. Lėšas Programai skiria savivaldybės taryba, tvirtindama rajono biudžetą.

17. Šią Programą administruoja asignavimų valdytojas – savivaldybės administracija.

18. Siekiant įgyvendinti Programos tikslą ir uždavinius, finansuojami projektai:

18.1. susiję su etninės kultūros tyrimais, išsaugojimu, puoselėjimu, plėtra ir sklaida, edukacinės programos, skirtos etninės kultūros sklaidai, etninės kultūros pakraipos meninės saviraiškos, etninės kultūros paveldo; kultūrinių – etninių mainų, rajono kultūros paveldo, krašto istorijos, etninę kultūrą propaguojančių leidinių.

19. Lėšos Programai vykdyti naudojamos:

19.1. skelbiant paraiškų atranką;

19.1.1. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu (iki 50 proc. programoje numatytų lėšų, bet nemažiau 1450 Eur) tikslinėms programoms finansuoti:

19.1.2. vykdomoms su užsienio, socialiniais partneriais;

19.1.3. pridėti lėšų Programai, kai dalis jų gaunama iš kitų finansavimo šaltinių;

19.1.4. Šilalės rajono savivaldybės Dionizo Poškos premijai skirti.

20. Savivaldybės tarybos sudaryta Šilalės rajono etninės kultūros plėtos programos komisija, veikianti pagal Tarybos patvirtintus veiklos nuostatus, organizuoja Programos paraiškų atranką, skelbia apie ją viešai, svarsto paraiškas ir atranka projektus finansavimui.

21. Programos komisija parengia ir teikia administracijos direktoriui tvirtinti paraiškos ir sutarties formas.

22. Registruotų juridinių asmenų: viešųjų įstaigų, biudžetinių įstaigų, visuomeninių organizacijų ir kitų juridinių asmenų, vykdančių kultūrinę veiklą, užpildytos paraiškos priimamos savivaldybės administracijos priimamajame.

23. Paraiškos teikiamos kasmet Programos komisijai paskelbus informaciją apie Programos paraiškų atranką rajono spaudoje ir savivaldybės interneto svetainėje.

24. Norintys dalyvauti atrankoje pateikia:

24.1. tiksliai ir išsamiai užpildytą paraišką;

24.2. registracijos pažymėjimo kopiją;

24.3. įstatų ar nuostatų kopiją.

Paraiškas, atsižvelgiant į Programos tikslus, uždavinius ir reikalavimus, atranka komisija ir pagal atrinktas paraiškas siūlo skirti lėšas (konkretų dydį) pareiškėjui priimdama protokolinius sprendimus. Komisija protokolą su siūlymais suteikti finansavimą teikia savivaldybės administracijos direktoriui.

25. Programos lėšomis įgyvendinamus projektus koordinuoja savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyrius ir Etninės kultūros plėtos programos įgyvendinimo Šilalės rajone komisija.

26. Savivaldybės administracijos direktorius, patvirtinęs paraiškos sąmatą ir sudaręs lėšų naudojimo sutartį bei įforminęs finansavimą įsakymu, pasirašytų dokumentų (sutarties, sąmatos,

įsakymo) kopijas pateikia Savivaldybės administracijos Centralizuotam buhalterinės apskaitos skyriui, kuris perveda lėšas.

27. Paraiškos, kurios neatitinka Programos reikalavimų arba pateiktos po konkurso skelbime nustatytos datos, nefinansuojamos.

28. Komisija per 15 darbo dienų po komisijos posėdžio raštu informuoja paraiškų teikėjus apie finansavimą.

29. Gavęs informaciją, kad paraiška bus finansuojama, pareiškėjas per 15 darbo dienų administracijos direktoriui privalo pateikti detalizuotą paraiškos projekto sąmatą.

30. Jei paraiškos sąmata dėl objektyvių priežasčių turi būti keičiama, pareiškėjas pateikia administracijos direktoriui argumentuotą prašymą ir tikslina sąmatą. Sąmatos netikslinamos, jeigu skirtumas tarp planuotų ir faktiškai panaudotų lėšų neviršija 10 procentų lėšų, numatytų Sąmatų atskiruose straipsniuose, o straipsnių viduje tarp atskirų išlaidų postraipsnių – 20 proc.

VI SKYRIUS

ATSISKAITYMAS IR KONTROLĖ

31. Atsiskaitymas už lėšų panaudojimą reglamentuojamas savivaldybės administracijos direktoriaus ir lėšų gavėjo (pareiškėjas, kurio paraiška buvo atrinkta) sudarytoje finansavimo sutartyje.

32. Už lėšų tikslingą panaudojimą atsako lėšų gavėjas.

33. Nepanaudotos lėšos turi būti grąžintos į sutartyje nurodytą sąskaitą iki einamųjų metų gruodžio 20 d.

34. Išaiškėjus, kad lėšos buvo panaudotos ne pagal paskirtį, lėšų gavėjas privalo lėšas grąžinti į sutartyje nurodytą sąskaitą.

35. Ginčai sprendžiami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

36. Savivaldybės kontrolierius ir savivaldybės administracijos Centralizuotas vidaus audito skyrius Lietuvos Respublikos įstatymų bei teisės aktų nustatyta tvarka kontroliuoja paskirtų lėšų panaudojimą.
